

НЕ ЗАБРАВЯЙТЕ, НО НЕ ОТМЪЩАВАЙТЕ!

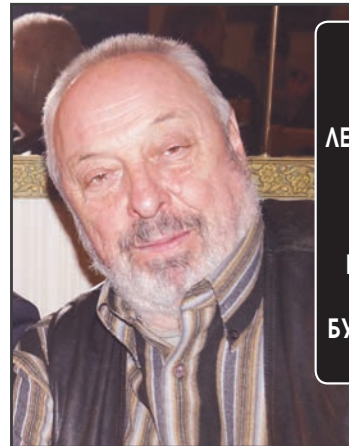
НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 20 • год. CII • 27 октомври 2023 г. • цена 1 лев

www.stdbg.org

Печатно издание: ISSN 1313-7611 • Онлайн издание: ISSN 2815-2638

**В ПАМЕТ НА
ТОДОР КОРУЕВ
(1942–2021) –
ЛЕГЕНДАРЕН ЖУРНАЛИСТ,
ДЪЛГОГОДИШЕН
ГЛАВЕН РЕДАКТОР
НА В. „ТРАКИЯ“ И
НА ПЕТЪР МАРИНОВ
(1903–1998) –
БУДИТЕЛ И ЛЕТОПИСЕЦ
НА РОДОПИТЕ**

На стр. 2–5

ДЕЙНОСТТА НА ГЕНЕРАЛ ГЕОРГИ ВАЗОВ КАТО ГЕНЕРАЛ ГУБЕРНАТОР В ОДРИНСКА ТРАКИЯ ПРЕЗ 1912–1913 ГОДИНА

ПРОФ. Д.ИСТ. Н.
ТРЕНДАФИЛ МИТЕВ

Обявяването на Балканската война на 5 октомври 1912 година заварва ген. Георги Вазов на длъжността „Началник на военните съобщения и етапите“ в българската армия. /1/ Поради това през първите три седмици от началото на настъпателните операции той организира най-сложната дейност в тила: осигуряването на войските с всичко необходимо – храни, боеприпаси, медикаменти и др. Генералът се справя отлично със задачите, което позволява на Втората армия да завърши успешно обсадата на силната Одринска крепост. Трета армия, командвана от ген. Радко Димитриев да атакува и превземе Лозенградския укрепен район. А след тази решителна победа на бойното поле Първа и Трета

армии да продължат устремното си настъпление на юг по посока на Цариград. Преодолявайки още няколко военни отбранителни линии на османската армия. Към края на октомври двете български съединения се изправят пред Чаталджанската укрепена позиция. Близостта на столицата – Истанбул принуждава турското главно командване, на 29 октомври 1912 г. да поиска примирие. Българското правителство приема идеята. /2/ Така започва първият етап на българо-турските преговори за изсяняване на резул-

татите от водената война.

Тогава, зад официалната дипломатическа сцена, на дневен ред изпъква и проблемът за организация на администрацията и управлението на освободената територия в Югоизточна Тракия, с център Лозенград. За целта е взето решение от българска страна да се излъчи началник на установяващата се нова власт в областта с длъжност „генерал губернатор“. На този пост е предложен ген. Георги Вазов. Така положението считано от него до тогава за недостатък – по време на войната да не командва бойно подразделение на фронта, се превръща в преимущество. Генерал Вазов не е пряко на бойната линия, поради което той слага длъжността „Началник на военните съобщения“ и от 30 октомври 1912 г. поема изпълнението

на задачите, стоящи за решението пред мирновременната власт в Югоизточна Тракия. Дейността която той реализира там в продължение на около половин година илюстрира най-ясно мисията на българската армия и на новата администрация около завършването на буржоазно демократичната и национално освободителна революция от Странджа до Мраморно море.

Генерал Вазов пристига в Лозенград на 31 октомври 1912 г. Там той се залавя най-напред с устройството на Губернаторската администрация. Тя се настанява в сградата на дотогавашното Митническо управление в града. Като първи подструктури на местната българска власт са изградени: полицейската служба, финансово-данъчното отделение, санитарна служба и отделът по административни услуги. От този факт е видно, че целта на новата българска администрация е да се наложи ред и спокойствие за населението в новоосвободените градове и села. Усилията по устройството на Губернаторската администрация приключват към 9 ноември 1912 г. Тогава е издаден и Указ № 25, подписан от цар Фурдинанд, с който генерал Вазов окончателно встъпва в новата си длъжност. /3/ Най-важните задачи, които стоят пред тилните служби, вследствие спирането на армиите пред Чаталджа, са разрешени в основни линии през периода до средата на декември. Това позволява на губернатора да пристъпи към реализирането и на първите практически дейности, свързани с мирновременното административно управление на губернаторството. Два документа издадени през месец декември 1912 г., подписани от ген. Вазов, имат най-голямо значение за разбиране

характера на промените, настъпили в административно-политическо отношение на Югоизточна Тракия, след нейното освобождение от османска власт. Първият от тях носи названието „Положение за управлението на военния губернатор в Лозенградско, с приложения към него щат“. /4/ Той влиза в сила от 12 декември 1912 година. С него се очертават географските граници на губернаторството, регламентира се устройството на представителната власт в новата област, и се определят правата и задълженията, които има военния губернатор.

Според този основополагащ държавен акт, новоприсъединената територия към България е наречена „Лозенградско губернаторство“. Начело на областта стои „губернатор“. Той се назначава лично от българския цар, по предложение на Началник щаба на армията. Неговото седалище е в гр. Лозенград. Лозенградското българско губернаторство обхваща районите: Лозенградски,

Одрински, Дедеагачки, Родоски, Галиполски и Гюмюрджински. Тези шест санджака се групират в три самостоятелни окръга – Лозенградски, Родоски и Дедеагачки. Те обхващат в своите граници общо 22 каази /преименувани в околии/. Така в Югоизточна Тракия е въведена българската държавно-административна система – окръзи и околии. Главната задача на върховния администратор – губернатор е да „поддържа реда и безопасността“ и да „облекчава службата на органите, които са натоварени със снабдяването“ на воюващите армии. Защото войната реално все още не е приключила. /г.1/ Военният губернатор освен това е началник на цялата цивилна администрация, която му е подчинена пряко по всички въпроси, докато трае военното положение /г.7/ Той командва запасните войскове части и резервните помощни команди, които не влизат в състава на действащата армия. /г.11/

Продължава на 6-а стр.

• Триумфалната арка в Одрин, издигната в чест на влизането на българските войски в града; Снимка: Lostbulgaria.com

**ВРЕМЕ ЗА
АБОНАМЕНТ 2024 г.**

**Ако не сме ви разочаровали
и вярвате, че „ТРАКИЯ“ е
Вашият вестник, във всяка
пощенска станция или в офисите на
ДОБИ ПРЕС може да се абонирате.
Цената на 1 бр. е: 1 лв.**

**Стойността на
годишен абонамент
за 24 бр. е: 24.00 лв.**

**КАТАЛОЖНИЯТ НОМЕР
НА В. „ТРАКИЯ“ Е 759.**

**Тракийската кауза
заслужава Вашата подкрепа.**

**Два пъти в месеца
очаквайте в. „ТРАКИЯ“**

В ПАМЕТ НА ТОДОР КОРУЕВ (1942–2021) – ЛЕГЕНДАРЕН ЖУРНАЛИСТ, ДЪЛГОГОДИШЕН ГЛАВЕН РЕДАКТОР НА В. „ТРАКИЯ“ И НА ПЕТЪР МАРИНОВ (1903–1998) – БУДИТЕЛ И ЛЕТОПИСЕЦ НА РОДОПИТЕ

В анкетата са запазени лексиката и правописа на първоначалната публикация в сп. RHODOPICA 2002/1-2

Анкета

Как потънах в перипетиите на родопското минало

АНКЕТА С ПЕТЪР АН. МАРИНОВ
ТОДОР КОРУЕВ

През 80-те години имах намерение да направя поредица от интервюта – анкети с изтъкнати родопчани. Естествено в списъка бе и Петър Анастасов Маринов (1903–1998) – един от последните в плеядата големи родопски книжовници и народоуци. С него се бях срещал няколко пъти, най-често на събиранията на авторите на списание „Родопи“, които Николай Хайтов често правеше. Петър Маринов ми прати от с. Чурен, където живееше, няколко от своите книги с автографи. Пазя ги като реликви. На обложката на „Смолен. Минало и настояще“ е написал: „На др. Т. Коруюв – с най-добри пожелания, 25.1.1979 г., Петър Ан. Маринов“, а на „Смолен и околията“ автографът гласи: „На др. Т. Коруюв за голямата му ревност по изследване миналото на Родопската област.“

На 7 септември 1982 г. написах писмо на Петър Маринов. Тогава той живееше в с. Кръстевич, Пловдивско. Оттам получих и отговорът му, датиран на 14.1X.1982 г.:

„Драги друг. Коруюв,

Обаждам ви се веднага. Получих писмото и въпросника. Ще гледам да ви отговоря, но няма да бързам, защото сега съм малко болезнен (вадиха ми зъби, да оздравея, па ще ми правят челюст).

Въпросите са доста интересни. На някои може да се отговори с една дума, но други предизвикват подробност, която трябва да се опише. А може и още някои въпрос да се постави, – напр.: „Защо бе разтурена „Родина“? и др. През октомври ще идвам в София, та може да се срещнем и поговорим предварително.

Вярвам до края на годината ще мога да отговоря на анкетата. Приемете сърдечните ми поздравии: (подпис)“

Така и стана, през октомври бай Петър ме посети в редакцията на в. „Работническо дело“, където работех, поразговорихме се и в края на годината получих писмо от него. То съдържаеше „отговори по анкетния лист“, както той ги бе нарекъл, без въпросите, които му бях изпратил. За прегледност тук предавам целия текст заедно с въпросите на анкетата. Опитал съм се да запазя някои особености на правописа на Петър Маринов.

1. *Роден сте през 1903 г. (кога точно?) в село Проглед. Как изглеждаше родното ви село във вашето детство?*

– Роден съм на 8 март 1903 г. в с. Проглед. Селото помня от 3-годишна възраст. Ходехме с други деца да сурвакаме при голям сняг. Къщите бяха все едноетажни с обор в приземието. Улицы нямаше, а криви сокаци към къщите, все стръмни и оградени с жорди и витви. Покривите бяха с тикли или слама. Има снимка от тогава: общо 21 къщи и плевни.

2. *Направете кратка характеристика на селото – стопанска и културна.*

– За стопанството всяка къща имаше по

една крава, повечето и по едно муле. Имаха и по няколко овце или кози. За кравите се пазаряваше общ говедар през летото, а овцете се събираха на обща мандра. Хората бяха овчари или дялгери, които ходеха на гурбет. До Чепеларе шосе нямаше и колата бе невиджано нещо до 1910 г. На училище тръгнах през 19 (не се чете) г. Той aim разбрах какво е леточисление. Училището бе малко, едностайно с четири слез и отделения. То служеше и за черква. Културното развлечение на хората бе празнично хоро под звуковете на гайда.

3. *Вие сте автор на книга за Проглед (заедно с Васил Димитров). Разкажете как е възникнало и се е развило селото.*

– Книгата „Проглед“ замислихме и написахме с Васил Димитров по случай (не се чете) години от заселването на селото (1942 г.). Преди това през 1935 г. Васил написа къс очерк за първите заселници за поместване във втория том от „Миналото на Чепеларе“, но не се помести, та по случай юбилея ние го дообработихме и се създаде книгата в този вид. За юбилея селяните бяха замислили ли се издигне паметник, но при едно отиване от Смолен в селото им предложих вместо паметник, по-добре е да издадем книга история на селото, която също ще е паметник. „България се е превърнала на гробница от паметници за паметници за падналите през войните, за загиналите по въстания и пр., по които се чешат телета и магарета, та не е нужно и ние да имаме такъв паметник“ – казах, „вместо това да напишем и издадем книга“. Така и стана. В книгата е разказано как се е възникнало и развило селото.

4. *Опишете накратко семейството, в което сте израснал. Има ли забележителни луце в рода ви?*

– Семейството, в което съм израснал бе бедно овчарско. Баща ми имаше 40 овце, та с тях и други събрани от селото зимно време ходеше в Беломорието, откъдето се връщаше напролет. Поняко-

га се занимаваше и с кираджилък. Имахме муле, крава и малко ниви и ливади и така се препитавахме. Майка ми ведно с други през войните ходеше към полските села да донесе жито за хляб, защото бехме осем деца. Дядо ми по майка бил питроп на прочутия поп Глигорко в с. Момчиловци, та от него и майка ми помня много предания за тоя възрожденец духовник. Дядо ми умря, когато бех 12 годишен. Дядото по баща бил кротък и незлоблив старец, него не помня, а баба Дойке (неговата жена) бе хлевоуста и бърбира. Тя умря в 1917 г.

5. *Има ли колоритни личности сред селяните ви, за които често си спомняте?*

– По-колоритни личности в селото бяха: учителят чичо Колю (Никола п.Василев), който ходеше с брада (като Ботев), внушаваше респект и даваше знания, пееше и черковни песни в училището, когато го превръщаха в черква; такъв бе и брат му по-голям от него чичо Тодор, с прекор Лоптю, който също пееше в черква, а и като търговски комисионер бе обикалял градове из България и Турция и живееше по-охолно от бедните селяни. За богослужение идваше поп Христю от Чепеларе, а нас децата караха да поддържаме исо...иини. Имаше и един селянин груб и свадлив – Стою Четрокът, който биеше и пъдеше семейството си, а Райчо Шкодрата бе пъдар, който ходеше с „жоп“ (дрянова тояга привързана с връв), с която плашеше децата да не „втесват“ по чуждите ниви и ливади. Ние като деца често пасехме телета и шилета, та правехме пакости.

6. *Как преминаха ученическите ви години?*

– В първо отделение тръгнах през 1909 г. Тогава разбрах какво е леточисление, т.е. че от Рождество Христово са минали 1909 г. Отначало бех слушател, но учителят бе видел, „че ми върви ученето“, та ме прекара във второ отделение. Първите дни ни учеше да казваме кой какво е – момче или момиче. А понеже предшествашото бе казало „Аз съм момиче“, то и аз повторих „Аз съм момиче“, което възбуди смях в цялото училище. Тия две думи бяха граждански, а в нашия селски език за момчетата казваха „моско дете“, а за момичетата „женско дете“. Изкарах до четвърто слети отделения. Учителят бе виждал някаква любовознателност у мен, та слушах, казва на майка ми да продължа учението в клас. Баща ми обаче искаше да стана овчар, бе против всякакво учене... През 1914 г. се ожени най-голямата ми сестра в Чепеларе, зетят се случи благоразумен човек, та каза на баща ми: „То Петър не ще отиде е овце нах поле, още е малък, та нека дойде при нас в Чепеларе да учи в клас!“. Това бе моя мечта и се сбъдна. Настанаха войните и при голема мизерия изкарах прогимназията. Нямаше никаква надежда да продължа, пак трябваше да ставам овчар, но учителите от прогимназията препоръчваха на майка ми, че поради бедност, може да отида да следвам на

държавни разноски в семинарията в Пловдив. Това бе светла надежда за мен. За да не ям хляба в къщи, баща ми бе дал съгласие и от есента на 1917 г. майка ми ме заведе и остави в семинарията. Като стипендиант свърших при най-мизерна обстановка. В семинарията като пансион прочетох много книги и почнах да гледам критично на явленията в живота.

7. *Какво ви насочи към изучаването на родния край. Кой подпали праханта на интереса към него?*

– Към наблюдение и изучаване родния ми край ме насочи книгата на

Ст. Н. Шишков „Из беломорската равнина“ – пътни бележки и впечатления, тъй като бех ходил и аз там като дете с кираджии още през 1914 г. Сетне ми попадна една книжка от сп. „Родопски напредък“ с песни в нея на родопско наречие. Това възбуди у мен обич към тоя език, „език свещен на моите деди“. В Пловдив с трепет отидох при Ст. Н. Шишков, който ми даде всичките си издания. Прочетох ги и потънах в перипетиите на родопското минало.

8. *Откога всъщност започва това любопитство към миналото?*

– Срещите ми с Ст. Н. Шишков и четене книгите му определи насоката на целия ми живот. Той ме насочи да следя и работя за живота в Родопите и да допринасям за просветление на „всички разрешени и неразрешени родопски въпроси, един от най-важните от които е българо-мохамеданският“, ми казваше той. И аз посветих живота си, и струва ми се не работих лошо. Всичко това съм описал в спомените си за Ст. Н. Шишков, В. Дечов, Г. Чичовски, Хр. Караманджуков, Ат. Каишев, „Моята биография“ и др., всички в машинопис.

9. *Кога е първата ви публикация в печата?*

– Първата ми публикация е за западналото овчарство в Родопите под заглавие „Едно западнало занаятчийско съсловие в Родопите“, която се помести в кн.3/1930 г. на сп. „Родопски преглед“. Там помествах и народоучни материали, песни легенди, поверия и пр., а и драматизирани ми (за сцена) народни обичаи „Одумване и годеж“, „Отсурната невеста“ и „Родопска седенка“. В кн. 3/1931 г. на същото списание се помести изследването ми „За името „ахряни“ на родопските помаци“. Напечата се и „Предание за Караджа войвода“ и други народоучни материали из народния бит.

10. *В кои издания сте сътрудничили?*

– Сътрудничил съм на сп. „Родопски преглед“, сп. „Родопи“ на Хр. Караманджуков, в. „Красногор“ – Смолен, в. „Родопска искра“ – Чепеларе, „Родопска правда“, „Родопски устрем“ и др.

11. *Интересът ви в първом е към фолклора. В списание „Родопски преглед“ и в „Родопи“ има събрани ваши песни, приказки, поверия, драматизирани народни обичаи с родопски диалект. Какво целяхте с тази събирателска дейност?*

Продължава на 3-а стр.

В ПАМЕТ НА ТОДОР КОРУЕВ (1942–2021) – ЛЕГЕНДАРЕН ЖУРНАЛИСТ, ДЪЛГОГОДИШЕН ГЛАВЕН РЕДАКТОР НА В. „ТРАКИЯ“ ...

Продължение от 2-а стр.

– С публикациите ми из фолклора (песни, приказки, поверия, драматизирани рани обичаи и др.) съм целел да се види старинния родопски език близък до Кирилometодиевския и се потвърждава българо-славянския характер и същност на целия Родопски край и Беломорието.

12. *Какво мислите за съхраняването на фолклорното богатство песенно танцово, обредите, народното изкуство в Родопския край?*

– Фолклорното богатство в Родопите – песенно, танцово, обреди и изкуство има основно политическо значение за запазване Родопския край като българска територия срещу притежанията на гръцката, турската и македонската политика. Особено ценен е фолклорът на българо-мохамеданите.

13. *Как се отнасяте към обработването на народни песни?*

– Народните песни трябва да се пеят естествено и непринудено. Обработването им от музиканти и музиколози е фалшификация, която с изкуствени усмивки и неестествени хармонизации ги опощява и опорочава. „Мляко минало през центрофуга и народна песен през композитор, не ми ги хвали“ – казва (не се чете).

14. *Виждах съм да свирите на кавал. Коя е любимата ви песен и защо тъкмо тя ви е на сърцето?*

– За себе си свиря на кавал. Обичните ми песни са много, но най-много „Девојко мари хубава, сипи ми вину да пиям, девојко...“ и „Юнаците са молеха да дойде борже подземе, да са засбират момине, момине на пупрелкине, юнаци на пусиденки. Момине песни пееха, юнаци с кавал свиреха. Един се юнак разболя от момски йесни гласове и от юнацки кавале...“

15. *Да се върнем на народоучната ви дейност. Как на практика извършвахте събирателната работа?*

– На практика народоучната работа вършех като записвах всяка слушана за мен нова песен, недопаяните изисквах да ми кажат и „маньона“, т.е. текстът до края. Много народоучни работи (не песни) ми казваше майка ми, запомнила ги от младини си в с. Момчиловци и Соколовци.

16. *Какво ви накара през трийсетте години да напуснете Пловдив и да се преселите в Пашмакли?*

– През 1930 г. напуснах Пловдив и отидох в Пашмакли (дн. Смолен) по внушение на Ст. Н. Шишков, за да сътруднича с народоучни материали от самото място на сп. „Родопски преглед“ и практически да провеждам дейност за приобщаване на българите мохамедани, които до тогава българските власти ги използваша само за избори и ги третираха като помашко малцинство. Там заварих за мюфтия чист турчин нейде от Кърджалийско, който не говореше български, а турски. Имаше и отделно „джамийско“ училище за помациите, където се учеше главно на турски молитви по арабската, такива бяха и учебниците им, а българският език имаше второстепенно значение.

17. *Познавате ли лично родопските книжовници? Разкажете най-сил-*

ните си впечатления от тях.

– Макар да бях млад тогава, но свързах познания с всички тогавашни родопски книжовници и общественици: Коста Чилингиров, Тома Садукей, Георги Попанастасов, поповете Мавров, Инджов и др. Първите двама умряха много млади и беха голяма загуба за родопската (смоленската) общественост.

18. *Ст. Н. Шишков.*

– За Ст. Н. Шишков имам описани обширни спомени, част от които се напечатиха в сп. „Родопи“, та тук не ще ги повтарям.

19. *В. Дечов.*

– За Васил Дечов имам обширни спомени, машинопис.

20. *Н. Вранчев.*

– За Николай Вранчев – също.

21. *Хр. Караманджуков.*

– За Хр. Караманджуков – също.

22. *Имали ли сте общуване с други изтъкнати родопчани?*

– Имал съм връзки и общувания и с други изтъкнати родопчани: Ник. Жалов, Димитър Пенчев – Хроневи, Ат. Каишев, д-р Г. Чичовски, екз. Стефан и др., за които имам написани спомени, а предстои да пиша още за Вас. Димитров (Янтай Кавалов), А. Примовски, Светосл. Духовников, Кир. Василев, Ник. Палагачев, Р. Гавраилов, Ник. Хайтов, Чавдар Илиев и много други.

23. *Как с няколко думи бихте охарактеризирали родопските издания – вестници и списания, които сте следили или на които сте сътрудничали?*

– Родопските издания – вестници и списания – беха: „Родопски новини“ (1894) на В. Дечов – информационен вестник с ясна насоченост против безпорядките на тогавашните власти; сп. „Родопски напредък“ – научно, академично; „Славееви гори“ – също; „Родопски старини“ – строго народоучно; „Родопски глас“ на В. Дечов и Хр. Караманджуков (1921 г.) – енциклопедично; сп. „Родоп“ на Хр. Караманджуков (1922–1947) – тоже енциклопедично и отразяващо животрепущите въпроси; сп. „Родопски преглед“ – ратува за стопанско и културно издигане на родопското население; в. „Среднородопска искра“ (1925–6- Пашмакли) – информационен по стопански и читалищни въпроси; в. „Красногор (1931-не се чете) – информационен по обществено-стопанските и културни въпроси; в. „Родопска мисъл“ (до 1940 г.) – умерен информационен вестник с напредничава насока, а същият през 1945–47 също информационен, но по българо-мохамеданския въпрос защитник на заблудата им в турцизма с отрицание на възродителното им движение; в. „Хоро“ – прогресивно вестниче през 1936–37 г.; Сборник „Родина“ т. 1–4, органа на възродителното движение на българите мохамедани; в. „Родопски фронт“ – информационен и трибуна на антибългарските чувства у българите мохамедани с дописки, от които да се срамуваме; в. „Родопска правда“ – продължение на „Родопски фронт“, и в. „Родопски устрем“ – умерен информационен. В. „Родопска искра“ (Чепеларе 1938) – умерен за културно-стопанското издигане на края вестник.

24. *Опишете творческата ис-*

тория на книгите „Смолен и околията“ (1937 1939) и „Смолен – минало и настояще“ (1944).

– През 1936 г. се направиха разкопки на старото селище в местността „Могилата“ при гр. Смолен. Откриха се старини, за които се писа в местния вестник „Красногор“. По този случай започнах да събирам сведения, предания и легенди за миналото на града, написах първата част „Смолен и околията“, която се печаташе като подлистник във вестника. Изкарвах се и отпечатях 500 екз. отделна пагинация, които след години подших и раздадох на населението. От 1937 г. нататък обаче всичкото ми време бе заангажирано по дружба „Родина“ и не можах да довърша втората и останали части, а останаха само необработени материали. Предложих ги на временния кмет на града Ив. Гавраилов (есента на 1944 г.), той обаче отказа да ги вземе, че били фашистки. Това бе късогледство от негова страна, затова материалите останаха неиз (не се чете), и някои се пръснаха при пренасянето ми изразни квартири. „Смолен-минало и настояще“ като селищен очерк написах и се напечата в том IV на „Сборник Родина“, от който се направиха отпечатъци с отделна пагинация в 200 бройки, които също разпространих из населението.

25. *Как се издаваше вестник „Красногор“ – редактори, печатница, сътрудници?*

– Вестник „Красногор“ се създаде през декември 1931 г. Беше паднал Сговористкия режим, управляваше вече Блока и народът ни си отдъхна. Тогава около Коста Хараламбов в Смолен се сгрупираха Анастас Белев, Ив. Петлешков, Партени Спасов и Райчо Гавраилов и решиха да издават вестник „Красногор“. Прие се като голяма придобивка. Между редакторите се въртях и аз – младеж, и имаме обща снимка. Вестникът бе информационен и по културно-стопански въпроси. Излизаше редовно през две седмици. След няколко години се отдели Р. Гавраилов и почна да издава в. „Хоро“, което не продължи много. Напуснаха колегиата и другите редактори, та вестникът се редеше, печаташе и издаваше само от К. Хараламбов. Печаташе се в собствената му печатарска машина – американка, отделно всяка страница (4) с тираж около 6-700 броя. Самоиздържаше се.

26. *Важно място във вашата дейност заема участието в организацията на дружба „Родина“. Разкажете ни за нейното основаване.*

– Дружба „Родина“ – тя е моята болка! Отне ми и времето, и силите, и способностите! Образувана е напълно самостоятелно. Лъжа е това, дето мнозина са писали и говорили, че била образувана от тогавашната власт. Фашистката власт през 1937 г. хабер си нямаше от замислянето и бе изненадана, когато трябваше да ѝ се представя устав за утвърждение. Иначе дружбата не можеше да съществува. Причина за образуване бе следната: На новогодишна вечеринка (1937) на сцената група български мохамедани изпяха няколко песни (вечеринката бе музикална). Това произведе фурор. Всички

поздравяваха и похваляваха певците. Похвалих ги и аз и подхвърлих, че така както пеят, може и цяла вечеринка да устроят. След седмица ме намериха неколцина млади българи мохамедани и казаха, че решават да си устроят вечеринка. Помолиха ме да им помогна. Не биваше да им откажа, защото беха много наивно-настойчиви. Предупредих ги, че старите ще реагират, но те казваха, че нема да гледат тях, а себе си. „И ние сме българи, та и ние имаме право на културен живот“ – казваха. – Както има българи православни, българи протестанти, българи католици и др., ние пък сме българи мохамедани.“ Така се замисли първата им самостоятелна вечеринка. Постоянно идвах при мен и настоявах. Срещнахме (не се чете) за писа. Трябваше те сами да я изнесат, и то без женски роли. Жена мохамеданка да излезе на сцената, къде тогава такава нещо. Съставих им писа само от мъже „Съдът на агите“. Скараха се кой коя роля да изпълни. Всяка вечер ме канеха на репетиция. Четях им ролите и ги научиха наизуст. Вечеринката насрочи за 24 февр. 1937 г. Разпратиха покани. Салонът се препълни. Властта след цензура даде разрешение. Представлението бе знамение на времето. Писа се по вестниците и на артистите се сипеха похвали. Те замислиха да си образуват дружество. Пак трябваше да им помогна. Поисках устави от Родопските дружби, каквито имаше в Асеновград, Пловдив и София, и ведно с Ариф Бейски и Ишарлията почнахме и съставихме устав и за така замисленото дружество. Нарекох го „Дружба РОДИНА“, в смисъл, че не Турция, а България е тяхната родина. Дружеството се основа на 3 май 1937 г. на събрание, при което ме избрах за секретар-касиер, защото всички членове беха полуграмотни и някои даже неграмотни. Така се основа дружба „Родина“ и се изпрати за утвърждаване устава. Дейността ѝ е описана в четирите книги „Сборник РОДИНА“.

27. *Четирите тома „Родина“ са ваше голямо дело. Как бяха подготвени и издадени те?*

– Четирите тома „Родина“ са печатният орган на дружба „Родина“. Отначало никой не мислеше да се съставя и печата такъв сборник. Учредителните книги с Устава и следващите протоколи и програми за вечеринките, тъй също дописките за посещения и агитационни обиколки съставиха една папка архив, от която в хронологически ред се виждаше дейността на дружбата. Тогава възникна идеята да се работи тая архива, да се напечата и служи за агитационна цел. Прибавиха се и пиесите, а също и народоучни материали, а и творчество на самите млади българи мохамедани. В архивата имаше и доволно снимки от дейността. Така се заех и съставих първия том, който излезе около 250 машинописни страници. Яви се въпрос за средства по печатането. В това време в Смолен бе дошъл на обиколка народният представител Ат. Каишев, който видя приготвения машинопис и каза: „Аз ще намеря средства за отпечатване тая книга“. Това бе разгеле за ръководството, с

което размисляхме да наберем средства от вечеринки, което щеше да се проточи дълго време. Каишев наистина бе осигурил от някакъв фонд в някое министерство и привеле ни парите направо в печатница „Хр. Г. Данов“ – Пловдив. Там занесох машинописа, който веднага почна да се реди и в началото на 1939 г. излезе първият том. Пласирахме го повече безплатно за агитация, но и с продажба, та се набраха малко средства за втория том. Но пак се намеси Каишев, та и вторият, па и третият том се печатаха с изпросени средства от разни фондове и работата вървеше. Парите за последния – четвъртия том се изплатиха след Девети септември от Външното министерство по предвиден бюджет отпреди Девети. Всичко в сборниците без подпис е писано от мен, а другите автори са посочени. Хоноарари обаче не се плащаха никому. Такъв беше редът тогава.

28. *Оценката на дружба „Родина“ през годините беше различна. Имало ли е моменти, в които сте съжалявали за дейността си в нея?*

– Оценката за дейността на дружба „Родина“ допреди Девети септември (а и след това в сп. „Родоп“) бе благоприятна. След тая дата обаче се яви радославовщина, т.е. отрицание на нея, защото при новите смоленски ръководители беха намерили прием противниците ѝ мохамедани, чорбаджии, аги и духовници с турско умонастроение, които ръководители, без да разберат, че това е вредно за държавата ни, ги крепяха и поддържаха, с връщане на турските им лични имена и турските им атрибути, като околията почервена не от червени знамена, а от червени фесове. Това естествено беше грешка, която след години се поправи, но с нови мъчнотии и сътресения между мохамеданите. Никога и пред никого не съм съжалявал за дейността ми в дружба „Родина“, а това даже съм смятал за мой актив, особено след оправдаването ми пред Народния съд, където народният обвинител Стайко Кафеджиев сравни дейността ми с тая на Каравелов и Раковски по време на нашето възраждане.

29. *Попаднаха ми сведения, че загиналият партизанин Симеон Фисински е бил активен родинец. Знаете ли нещо за това?*

– Симеон Фисински бе основател и един от най-дейните родинци. На учредителното събрание той предложи да се разфедражат жените. А когато стана партизанин, никой от членовете не го осъди. Членове на „Родина“ бяха и други видни комунисти – Ник. Палагачев, Ан. Гогов и др., които не са изключвани.

30. *С какви форми си служеше „Родина“ в своята дейност?*

– Формите, с които си служеше „Родина“ за агитация беха: устройване вечеринки предимно битови, за да се види българо-славянския характер на българите мохамедани; правене посещения с устройване вечеринки в околните села Смилян, Арда и др.; посещения на спектакли, устройвани от околните села и градове като Търън, Рудозем, Златоград и др.; екскурзии до гр. Асеновград и Пловдив през февруари 1938 г., където се даде пиесата „Възрожденци“ и много сърдечно беха посрещнати и изпратени.

Продължава на 4-а стр.

РЕЦИТАТОРСКИ КОНКУРС „НЕБЕСЕН ГУРБЕТЧИЯ“ В СВИЛЕНГРАД

По случай 5 октомври, празника на Свиленград, за трета поредна година се проведе рецитаторски конкурс „Небесен гурбетчия“ по стихове на тракийския поет Ивайло Балабанов.

Конкурсът, носещ името на почетния гражданин на Свиленград Ивайло Балабанов (28.08.1945 г.–20.07.2021), има за цел да популяризира творчеството на един от най-големите съвременни български поети и да даде възможност за изява на рецитаторските умения на участниците.

Наградата на ТД „Тракия“, Свиленград, бе присъдена на Никол Андреева, ученичка в XI клас на ПГССИ „Христо Ботев“, за изпълнение на стихотворението „Време за любов“.

Парична награда и грамота бяха връчени на Никол Андреева от Василка Вангелова, председател на Тракийско дружество „Тракия“ в Свиленград и член на журито.

От името на СТДБ тракийци от Стара Загора подариха на Васил Михайлов Енциклопедия „Тракия“, т. I

Големият актьор на България Васил Михайлов направи паметно гостуване в родната си Стара Загора с постановката на Театъра на българската армия „Завещанието на целомъдрения женкар“ от Анатолий Крим. Гостуването на обичайния актьор бе своеобразен подарък за неговите съграждани по повод своята 85-годишнина, която навърши на 7 април т.г.

На сцената в Културен център „Стара

Загора“ Васил Михайлов се превъплъти в ролята на остарял Дон Жуан. Смешно-мъдрата история за любовта, за която трябва да се борим и да защитаваме, накара пълната до краен предел зала да аплодира актьорите Васил Михайлов, Тигран Торосян, Леонид Йовчев и Гергана Данданова, направили блестящ спектакъл под режисурата на проф. д-р Ивайло Христов.

Васил Михайлов, почетен гражданин на

Стара Загора и потомък на тракийски българи от Беломорска Тракия, бе приветстван от председателя на Тракийско дружество „Одринска епопея“ Цанко Атанасов, който му подари от името на СТДБ Енциклопедия „Тракия“, т. I – научно-справочното издание на Съюза на тракийските дружества в България и Тракийския научен институт, съдържащо обобщена информация за бъл-

гарското национално движение в Тракия от Възраждането до наши дни, реализирано съдействието на авторитетни български учени.

Кметът на Стара Загора Живко Тодоров му подари картина на художника Димо Генов, изобразяваща Васил Михайлов на кон в най-известната му роля на Капитан Петко войвода от едноименния телевизионен сериал.

В ПАМЕТ НА ТОДОР КОРУЕВ (1942–2021) – ЛЕГЕНДАРЕН ЖУРНАЛИСТ...

Продължава от 3-а стр.

Освен това издаваха се позиви и хвърчащи листове за изхвърляне фесовите и фереджетата, пишеха самите българи мохамедани статии, че обрязването на момчетата е анахронизъм и че четенето на български молитви в джамиите не е грях, че промяната на имената с български не променя религията и пр.

31. Как си сътрудничихте с Васил Димитров (предполагам Янтай Кавалов) в подготовката на книгата за „Проглед“?

– С Васил Димитров – Янтай Кавалов като че бехме двама човека в една душа. Имаше пълно единодушие и по българомохамеданския, и по всички други културно-обществени родопски въпроси. Пълно сътрудничество имаше по написване книгата „Проглед“. Първо (споменах по-напред) той написа къс очерк по заселване от соколовски бежанци селото през март 1892 г., който очерк го разширявахме и допълвахме заедно като главната писмена работа вършех в Смолен на пишуща машина, по телефона го питах за уяснение факти

и съставях за тях глави в книгата, написах и народоучните отдели и книгата се напечата с разности от кооп. „Светлина“, каквато съществуваше тогава в селото. За това вижте т. 3 от настоящия въпросник.

32. Какво ви донесе общата работа с Николай Хайтов в „Родопските комити разказват“?

– Николай Хайтов ме измъкна от батака, в който ме бяха натикали бившите смоленски ръководители, които беха наредили нищо мое да не се печата и името ми да не се среща във в. „Родопски устрем“ и пр. Хайтов пръв почна да помест-

ва нещо мое в сп. „Родопи“ при откритата съпротива на Кирил Василев и Сие. Така излезе и книгата „Родопските комити...“ с негова обработка с глаголи от първо лице и негово име. Хонорара разделихме и съм много признателен на него, защото е честен и неподатлив на влияние човек.

В списанието публикува още доста мои работи.

33. Анастас Примовски пише, че към вашите трудове трябва да има критическо отношение. Как посрещате такива удари?

– Анастас Примовски не е прав,

дето пише, че към моите трудове трябва да има критическо отношение. Това прави той от завист, че не е негово моето дело и от злоба, че съм го разобличавал, дето върна в турския мироглед българите мохамедани непосредствено след Девети септември. Тогава той бе ходил с фес на главата (има живи свидетели) из селата и раздавал заявления за връщане турските имена, като се представял за агитпроп на ОФ власт. Това лично мен каза при среща при мотора в Проглед.

Продължава на 5-а стр.

В ДЕНЯ НА БЪЛГАРСКАТА НЕЗАВИСИМОСТ ТРАКИЙЦИ ОТ ТЪРГОВИЩЕ ГОСТУВАХА НА БЕСАРАБСКИТЕ БЪЛГАРИ В ГРАД ТАРАКЛИЯ, РЕПУБЛИКА МОЛДОВА

НЕЛИ АНАСТАСОВА-ПРЕДСЕДАТЕЛ
НА ТД „СТОЯН МАВРОДИЕВ“, ГР. ТЪРГОВИЩЕ

Денят на българската независимост бе повод за тържествено честване с нашите братя и сестри – бесарабските българи в град Тараклия, Република Молдова. Празникът се състоя на площада пред паметника на българския офицер, патриот и народен герой, командващ артилерията по време на Сръбско-българската война майор Олимпий Панов.

Гости на честването бяха председателят на район Тараклия г-н Иван Паслар, консултът на Република България в Тараклия - г-н Любомир Димов, представителна група от област Търговище, гр. Попово, Патриотичен клуб 45, Регионален исторически музей г-жа Магдалена Жечева, представител на в. „Знаме“ и член на Управителния съвет на Тракийско дружество „Стоян Мавродиев“, културни дейци.

Празникът започна с вълнуващо слово за зам. председателя на район Тараклия Александър Боримечков. Той подчерта, че в този ден, когато България се превръща в единна и суверенна държава, не може да не си спомним за наши-сънародници-бесарабци, които в различни етапи от българското Национално-освободително движение са допринесли прародината ни да бъде свободна и независима. Гордеем се с героя от Освободителната война и защитник на българската държавност тараклиеца Олимпий Панов.

Почетният председател на „Патриотичен клуб 45“ и ръководител на българската гру-

па полк. Трифон Трифонов произнесе слово, в което говори за величавия подвиг и войнската слава на офицерът майор Олимпий Панов. Той дари на Историческия музей в града реплика на бойната сабя на Олимпий Панов. Г-н Иван Паслар връчи почетна значка на полк. Трифонов.

Тържественият ритуал по поднасяне на цветя и венци пред паметника стана на фона на българския и молдовския национални химни. В празничния ден участваха ученици от лица с красиви национални носии и духов оркестър от ученици с гвардейски униформи.

След тържественото честване празникът продължи в къщата-музей на българските офицери Олимпий и Павел Панови. Церемонията води Нели Анастасова, председател на Тракийско дружество „Стоян Мавродиев“ в Търговище. Тя разказа, че родната къща вече е музей, който ще съхранява историята за живота и бойната слава на българските революционери и ще стане средище на бесарабските българи, живеещи в района, както и на родолюбците, посещаващи Тараклия.

Г-н Петър Христов от гр. Попово произнесе слово за живота и делото на Павел Панов – брат на Олимпий Панов.

В знак на почит и признателност кметът на община Попово д-р Людмил Веселинов дари на къщата – музей портрет на майор Олимпий Панов и портрети на Любен Каравелов, Христо Ботев и Васил Левски. Полк. Трифонов поднесе портрета и прочете Свидетелството за дарение.

Обявено бе дарението от Управителния съвет на „Патриотичен клуб 45“ – Търговище. Неговия председател подп. Кирил Димитров поднесе и прочете свидетелството за дарение на къщата-музей – част от спомениите на капитан Константин Никифоров (министър на войната през 1885 г.), поставени в 10 броя рамки с формат А-4., а също така в 4 броя рамки с биографията на майор Павел Панов.

Проф. Чампов дари свои научни трудове, Иван Иванов-бизнесмен от гр. Русе дари портрет на Ангел Кънчев, Цветанка Дескова от името на Областното ръководство на Антифашисткия съюз в Търговище дари на училището книгата за 6-те ястребински деца – „Свидетели с лица“ от учителката Ирина Ризова.

След това Ставрофорен иконом Валентин Лазаров – архиерейски наместник на Поповска духовна околия и отец Владимир от град Тараклия извършиха водосвет на къщата – музей на братя Панови. Последва посещение пред новооткрития паметник на Васил Левски в Младежкия комплекс.

Впечатлени сме от топлия прием и добрата организация за честването на Празника на българската независимост в Тараклия. Сърдечна среща се случи и с възпитаниците на Тараклийския държавен университет „Григорий Цамблак“.

Те представиха своя концертна програма. Приятно впечатлени сме от създадените условия за обучение на студентите. Красивата, съвременната сграда и учебна база, които са

важен фактор за подготовката на бъдещите учители и специалисти, но най-вече за съхраняване на културата и националната идентичност на българската общност в Молдова.

В ПАМЕТ НА ТОДОР КОРУЕВ (1942–2021) – ЛЕГЕНДАРЕН ЖУРНАЛИСТ...

Продължава от 4-а стр.

Заявленията за турски имена раздавал срещу пари и така ограбвал и без туй бедните българи мохамедани. Така бе продавал за пари националните ни интереси в Родопите. Майка му се бе хвалила на Невена Шукерова (моя леля), че „Тасо е донел полна чента и торба пари“ и пр. Сега маскира, че това уж

правил като адвокат, и заблуждава обществото. Той е тъмно петно за Устово, за Родопите и за България.

34. *Над какво работите в момента?*

– Сега си пиша спомени из миналото на Родопите и галерия „Големите и малки родопчани“, „Истини и заблуди из миналото на Родопите“, „Забравени заслужили родопчани“ и др. След лиричната ми

повест „Робинята“, публикувана в сп. „Духовна култура“, кн. 11 и 12/1980 г. имам захванати и други от този жанр, които ще гледам да довърша до края на живота си.

35. *От години не живеете в Средна Родоп, а край нея. В Пловдив, в Чурен, в Кръстевич. Защо?*

– Да не живее в Средните Родопи причината е, че до 1960 г. не ми даваха открит лист да ходя в Смо-

ленско. След учредяване окръга поисках място да си направя вила край Смолен, но от Палагачовите хора ми се даде отговор: „Те го нещат в селото, пък той пита за попвата къща“. Затова отидох в с. Чурен. След 18 години живеене там туристическото дружество ми купи вилата и се принудих да дойда в с. Кръстевич, където има много родопчани.

36. *Разкажете за родопчаните*

в с. Кръстевич.

– Сегашните родопчани в Кръстевич са синове и внуци на първите преселници. Повечето не са ходили в Родопите, а само слушали, че от там произхождат. Малко родопски думи употребяват. Аклиматизирали са се напълно. Заслужават записване преданията за преселничеството им, но няма такъв местен човек.

ЗАБРАВЕНИТЕ ГЕРОИ НА БЪЛГАРИЯ

Пенка Кънчева – бивш учител по история в Първо СУ „Свети Седмочисленици“, гр. Търговище

опитва да се застъпи за доскорошния му приятел да остане жив, синът и отговаря: „И за Олимпия запали една свещ, мале!“ Звучи зловещо, защото осъдените са все български офицери, герои от Сръбско-българската война. Всички жестоко са

пребити преди да бъдат изправени за разстрел.

Когато пред Военно-полевия съд донасят пребития Тома Кърджиев-героят- защитник на Видинската крепост, той се обръща към съда: „Мене оставете. Олимпия пазете, че България друг такъв няма да има“.

Заповедта на министър-председателя Стамболов е изпълнена стриктно. Осъдените са разстреляни в Русе на 6 март 1887 г. Всички гордо посрещат смъртта.

Знаменателни са думите на Олимпий Панов: „Аз се борих за нея! (разбирай България) Дойдох да умра за нея! Ако остана жив пак ще се бия за нея!“

Днес, в гр. Тараклия в Молдова и гр. Русе се издигат величествени паметници на признателност към тези големи българи, загинали за свободна България.

ОЛИМПИЙ ПАНОВ е български офицер и народен герой, нарочено „забравен“. Той е един от българските капитани-герои от сраженията при Сливница, първи произведен в чин „Майор“, заради проявения героизъм на бойното поле.

Роден е през 1852 г. в град Тараклия, Молдова. Учи в Болградската гимназия, в техническо училище в Букурещ, а през 1875 г. записва инженерство в Париж.

В Букурещ се свързва с Любен Каравелов, Васил Левски и Христо Ботев, воеводите Панайот Хитов, Филип Тотю.

Когато започват събитията по под-

готовката на Априлското въстание, той прекъсва образованието си в Париж и се завръща в България. По време на Освободителната война той се сражава край Стара Загора и Шипка.

На бойното поле край Сливница се проявява като много талантлив командир. Напускането на княз Батенберг от бойните действия. Олимпий Панов става главнокомандващ на войската.

На 7 декември 1885 г. е спечелена основната битка в Сръбско-българската война.

Известно е, че негови приятели са Стефан Стамболов, Тома Кърджиев и самият Александър Батенберг.

Веруюто на Панов е свободата на България. Той е от онези българи, които вярват, че със свалянето на княз Батенберг ще помогнат на Родината си. По време на така наречените „русофилски бунтове“ той се заема да бъде посредник между правителството и бунтуващите се. Прави опит да се прехвърли от Румъния в Княжеството, но е арестуван и осъден на смърт от военно-полевия съд.

Съдят го неговите приятели. Заповедта е издадена от Стефан Стамболов, а изпълнението е под командването на майор Рачо Петров.

Когато майката на Стамболов се

ДЕЙНОСТТА НА ГЕНЕРАЛ ГЕОРГИ ВАЗОВ...

Продължение от 1-а стр.

Губернаторът упражнява върховният надзор върху санитарното дело и се грижи за запазването на природните богатства от разпояване. /т.15/ На него принадлежи правото да определя кои от данъците и в какъв размер ще се събират от местното население. /т.18/ Той се грижи за подобряване „благосъстоянието на жителите и производителността на страната, чрез покровителство на местното земеделие, търговия и промишленост“. /т.16/

Губернаторът носи лична отговорност и за това „войските и населението да не бъдат подложени на експлоатация“ /т.19/ За тази цел начело на трите новосъздадени окръга, според „Временните правила“, се назначат окръжни управители, поддържащи постоянна връзка с губернатора. Под тях – в новите 22 околии се предвижда назначаването на „околийски началници“, които са подчинени пряко на окръжните управители. Те всички имат подобни правомощия и задължения като тези на губернатора, отнасящи се обаче само за техния окръг или околия. /т.3/ Чиновниците в окръжните и околийските управления се назначават от Министерството на вършените работи в София, но се въвеждат в длъжност лично от губернатора. /5/ Целта е очевидна – новопостъпилите българи в местната администрация из Югоизточна Тракия да бъдат информирани възможно най-подробно за положението в новоосвободените земи и задачите, които се разрешават там. От тази информация, която е извлечена от анализирания основополагащ документ, става ясно, че още преди да е сключен окончателно мирен договор с Османската империя, България полага сериозни усилия, за да устрои и мирния живот на населението в новоосвободените земи. Прави впечатление също така, че на мястото на заварената османска административна реалност е възприета и приложена българската държавно административна терминология (окръжи, околии, окръжни и околийски началници) със съответните им присъдружни служби. Така по същество е обозначена, извършената интеграцията на тези наскоро освободени земи, с държавната територия на Царство България. Анализираният документ очертава същността и съдържанието на разгърнатото ново, демократично държавно устройство, в което хармонично е структурирана новата, местна българска власт, с една основна задача – бързо нормализиране на живота по населените места.

Вторият важен документ с регламентираща стойност, при функционирането на

■ Пощенска картичка с Георги Вазов. Източник: Държавен военноисторически архив

Лозенградското българско губернаторство в Югоизточна Тракия носи название „Временни наредби на гражданското управление“. Той влиза в сила на 26 декември 1912 година. /6/ С него в новоосвободените територия е обявено въвеждането на пълна политическа свобода за всички хора, живеещи в Лозенградското губернаторство. Независимо от тяхната народностна принадлежност. Поради това „Временните наредби“ по същество се явяват нещо като военновременен заместител на конституцията в Югоизточна Тракия, до официалното мирно-временен уреждане на българското управление там, чрез подписването на един окончателен договор за мир. Ще споменем някои от важните положения в този документ: „т.1. Целта на това управление е да обезпечи реда и спокойствието в страната, да запази държавните, обществени и частни имоти...т.5. Да обезпечи вероизповедната свобода на всички живеещи в страната население, както и свободата на функционирането на всички заварени културно-просветни учреждения. т.6. Да упражнява необходимия контрол в правилното разпределение и събиране на данъците и налозите“.

Във втората част „Временните наредби“ се съдържа програма за извършването на най-необходимите мероприятия с оглед нормализиране на живота в току що освободената Югоизточна Тракия. На първо място е посочена необходимостта от бързо въвеждане на гражданското управление в окръзите и околии. За да се възстанови мирновременния

ритъм на живота там. След това вниманието на властите да се насочи върху формиране на органите за поддържане на обществения ред – преди всичко на полицейската стража и чиновническия апарат; да се уреди правилното функциониране на пощенските и други видове съобщения като ж.п. транспорта и телеграфа. В същото време да се разработи проект за постепено въвеждане на подобрения в определянето и събирането на данъците. Точка 5 от вторият дял на „Временните наредби“ задължава изрично администрацията: „да настанява и улеснява участието на онова население, което се връща в старите си места и което прибягва там от съседни страни“./ 7/ В случая се имат предвид главно мюсюлмани, които при започването на войната мигрират временно от селата, в по-големите градове, поради което през декември те започват да се завръщат по родните си места.

Всички приведени до тук факти доказват, че политиката която българското правителство провежда в Югоизточна Тракия след нейното освобождение от османска власт през есента на 1912 г., действително се въодушевява от принципите на законността, справедливостта, демократизма и хуманизма. Тази политика отговаря напълно на национално освободителните и буржоазно демократични задачи, в името на които е обявена и се води Балканската война. Не е известен нито един документ, подписан от българския цар (или Лозенградския губернатор), за принудително изселване или прогон-

ване на мюсюлмани от техните родни места. Или за облагането им с извънредни данъци или трудови повинности, различни от тези на българите там. Не е известно и някаво фаворизиране само на българите в областта или други тенденциозни и несправедливи дейности като: палежи на мюсюлмански селища, отвлечането на жени, грабежи на турска собственост и пр. Практики, които са неизменен спътник на всяка военна операция, реализирана на миналото от армиите на султана, из българското землище. По този начин българите демонстрират по безспорен начин, цивилизационното превъзходство на новоустановената от тях власт в Югоизточна Тракия, в сравнения с онази от периода преди обявяването на Балканската война.

Пряката ежедневна дейност на ген. Вазов в изпълнение на задълженията му като губернатор – главен ръководител на администрацията в Югоизточна Тракия също се основава на такива принципи. Неговите усилия в началото, както се спомена, са насочени към комплектуването на държавния апарат в повареното му губернаторство. Тъй като всички новоназначени на управленските постове, задължително преминават през Губернаторството, за да получат заповедите си за встъпване в изпълнение на длъжността, генералът се среща и инструктира почти всеки от новоназначената гражданска администрация. Дава им екземпляри от „Временните правила“ с конкретни указания, за практическото им приложение по места. Специално пред новите окръжни и околийски началници Вазов изрично настоява, те да обрънат най-голямо внимание върху разрешаването специално на проблемите на хората по градовете и селата, които са възникнали по време на военните действия; препоръчва да се реагира бързо на призови от страна на граждани за отстраняване на конкретни трудности – независимо от народността им. /8/

Тази дейност съдейства в основни линии реда в Югоизточна Тракия да се установи още до края на декември 1912 г. Въпреки че самата война не е преклосила, Първа и Трета армии са пред Чадалджанската укрепена позиция, а Втора армия обсъжда Одрин. Доказателствата за положителната оценка на губернатора са много: в докладите на окръжните началници до губернатора, към края на декември се съобщава вече изрично, че: „няма донесения от околийските началници нито оплаквания от частни лица за обири, буйства и убийства на мирни граждани“. /9/

Продължава в следващия брой

СРЕЩА НА ТРАКИЙЦИ С ПРОФ. Д-Р МАРИНЕЛА ГРУДЕВА – КАНДИДАТ ЗА КМЕТ НА РАЙОН „ОДЕСОС“ ВЪВ ВЪРНА

По инициатива на УС на РТД – Варна бе организирана среща на членове на дружеството с кандидата за кмет на район „Одесос“ проф. д-р Маринела Грудева, негов зам. председател в момента. Подкрепа на кандидатурата заяви лично председателят на СТДБ Красимир Премянов. На срещата бяха представени и кандидатите за общински съветници от листата на БСП – Варна – Жанет Димчева и Христо Христов.

ОРДЕН „КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА“ ЗА ТРАКИЙКАТА ЛИЛИ СТАНЕВА

Членове на УС на РТД – Варна и ТНИ – филиал Варна посетиха в гр. Долен Чифлик, дома на Лили Семова.

Поводът бе връчване на най-високото отличие на СТДБ – орден „Капитан Петко войвода“ с лента за нейния принос в развитието на тракийското движение у нас. Отличието бе връчено от проф. д-р Маринела Грудева, зам. председател на РТД, член на Върховния комитет на СТДБ и кандидат за кмет на район „Одесос“ – Варна.

Честито!

Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България и редакционната колегия на вестник „Тракия“ честити на рождениците на Съюза през месец ноември:

- Елена Янкова – Любимец 2 ноември 1954 г.
- Димо Карабелов – Бургас 2 ноември 1948 г.
- Костадинка Димитрова – Казанлък – 4 ноември 1933 г.
- Димитър Иванов – Хасково 5 ноември 1974 г.
- Петко Стамболиев – София 5 ноември 1942 г.
- Георги Илиев – София 6 ноември 1967 г.
- Василий Мелнус – София 9 ноември 1947 г.
- Димитър Михайлов – София 10 ноември 1944 г.
- Кирил Момчилов – София 10 ноември 1939 г.
- Димитър Шалапатов – Хасково 11 ноември 1954 г.
- Мария Петкова-Базелкова – София 11 ноември 1941 г.
- Стефан Танев – Ивайловград 12 ноември 1962 г.
- Ангел Петров – Хасково 17 ноември 1951 г.
- акад. Георги Марков – София 17 ноември 1946 г.
- Диана Славова – Хасково 18 ноември 1963 г.
- проф. Капка Тонева – Варна 18 ноември 1947 г.
- Краснодар Беломорски – София .. 18 ноември 1953 г.
- Милен Люцканов – София 22 ноември 1958 г.
- Янка Спасова – Търговище 23 ноември 1942 г.
- Веселин Турмачки – София 23 ноември 1958 г.
- доц. Георги Митринов – София 25 ноември 1958 г.
- Елисавета Костадинова – Осенов. 30 ноември 1954 г.

СРЕЩА НА ТРАКИЙЦИ С КАНДИДАТА ЗА КМЕТ НА СОФИЯ ПРОФ. ВИЛИ ЛИЛКОВ

ИСКРА ЧЕРНЕВА

На 19 октомври в салона на СТДБ се състоя среща на членове на организацията с проф. Вили Лилков, участник в кметската надпревара в София от Коалицията „Синя София“. Той отговори на въпросите на събралите се учени-историци, членове на Тракийския научен институт, бивши общински съветници в Столична община, спортисти, художници, интелектуалци, членове на столичното тракийско дружество. Те се запознаха с визията на проф. Лилков за развитието на София като съвременен европейски град. Той наблегна на факта, че в листата му няма изявени партийни функционери, а хора с ярка професионална биография, бивши министри и администратори.

Влязох в тази надпревара,

защото ми се иска да дам по-високо ниво на дебата за София, да се изправим над дребните всекидневни неуредици, които безспорно са важни за софиянци, и да надникнем отвисоко към по-големия път на нашата столица в бъдещето. Възможност за този поглед и за разгръщане на това обсъждане ми дават 4-те мандата като общински съветник в Столична община. Така проф. Лилков започна своя разказ за това как би изглеждал градът ни по време на неговото управление, ако софиянци му гласуват доверието си.

Голямото му желание е София да се превърне наистина в европейски транспортен, културен, научен и спортен център. А това би било възможно с въвеждане на промени в градоустройствения план на града, свързани с преобразяване на градската среда. Нужна е огромна работа в посока заличаване на гетата, преодоляване на дисбаланса между северната и южната част на града. Съществено значение трябва да се отдели на жилищните комплекси, които да

станат още по-приветливи и удобни за живеене чрез продължаване на санирането на панелните постройки и изграждането на вторични градски центрове, модерни градски ядра, които да задоволяват нуждите на живеещите в тях от битово, потребителско и културно естество.

Приоритет е преодоляването на проблемите с недостига на детски градини, осигуряването на достатъчно паркове, места за общуване и отдых, създаването на достатъчно места за паркиране. Същевременно трябва да бъде отделено специално внимание за запазване автентичния вид на старите градски къщи и особено на паметниците на културата, за да бъде съхранен духът на

стара София. В тази насока ще се търси съдействието на Министерството на културата, като се спазва сега действащият закон за паметниците на културата.

Огромна роля за свързаността на милионната ни столица има метрото, което е гръбнакът на транспортната мрежа. В своя план за продължаване работата по него проф. Лилков вижда изграждането на още 4 лъча: Слатина – зала „Армеец“ – Окръжна болница; до Люлин -2-ра и 3-та част; до Студентски град; от Бизнес-парка до околновръстния път.

Продължава на 8-а стр.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А, тел.: 02/987 48 96 Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталожен номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: Главен редактор д-р Ваня ИВАНОВА, чл.-кор. на БАН проф. Васил ПРОДАНОВ, чл. кор. на БАН Иван ГРАНИТСКИ, д-р Динко СТРАНСКИ, Мария БОЖКОВА, Хубен СТЕФАНОВ; [Тодор КОРУЕВ] Дизайн: Мария БУДЕВА; e-mail: stdb_sofia@abv.bg, факс: 02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSGF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044; Златка Янева (Сливен) – 0897601560; Анета Георгиева (Хасково) – 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

ВАНЯ ГРИГОРОВА: АКТИВНИЯТ ДИАЛОГ С ГРАЖДАНИТЕ Е МОЕТО ПРЕДИМСТВО ПРЕД ОПОНЕНТИТЕ МИ

ЕПИЦЕНТЪР.БГ, 13 ОКТ. 2023 Г.

В основата на градските неволи е узаконената корупция и варварската реституция, посочи кандидатът за кмет на София от МК „БСП за България“ пред Съюза на тракийските дружества в България

Залагам на живата връзка с гражданите, това е моето предимство пред опонентите ми. Активният диалог с гражданите е от ключово значение, а представителите на властта не трябва остават затворени в Общината или в сградите на останалите институции. Това заяви кандидатът за кмет на София Ваня Григорова пред уважавани учени, изследователи, лекари, дипломати, юристи и общественици от Съюза на тракийските дружества в България. Тя се среща с членове на организацията, за да представи основни акценти от визията си за бъдещо управление на столицата.

Григорова отговори на конкретни въпроси по актуални теми, като даде и своите предложения за справяне с наболелите проблеми. Тя представи политиките, които

предвижда за намаляване на шума и замърсяването в градската среда, визията си за промени в градоустройствения план в посока развитие на столицата и създаване на нови работни места, бъдещето на градския транспорт, както и мерки за опазване на старите къщи и архитектурното наследство на града.

По думите ѝ в основата на множество от проблемите в Столична община е узаконената корупция и варварската реституция, която не позволи градът да бъде планиран адекватно.

„За мен корупционно е цялото управление през последните десетилетия, защото то дава възможност за изтичане на публични средства през уж законови методи. Това е неприемливо, но често не можем да кажем, че е незаконно. Всъщност, корупцията в много от случаите е съвсем „законна“. И никога не можем да осъдим, че той е дал възможност на частни компании да формират печалби от публични дейности, които не бива да бъдат в частни ръце. И за мен това е в основата на повечето проблеми, които срещаме не само в Столична община, но и в цялата държава“, счита тя.

Ваня Григорова посочи като основна причина за замърсяването на града и въздуха сметопочистването, изгарянето на дърва и въглища в немалка част от столицата, но на първо място – презастрояването, особено в онези зелени площи, предвидени за естествена вентилация, през които безпрепятствено да преминава въздухът от Витоша към центъра на града. Като спешна мярка Григорова посочи необходимостта да се запазят от застрояване съществуващите останали зелени площи – чрез отчуждаване на частните терени.

Според нея за да може да се преодолее замърсяването на въздуха в града от изгарянето на дърва и въглища, както и за борба с енергийната бедност, най-ефективният начин е разширяването на централ-

ното отопление. Това, по думите ѝ, означава укрепване на „Топлофикация“ – чрез технологично обновяване на компанията и ремонтиране на остарялата мрежа, за която не са отделени средства и не беше включена в ПВУ.

Във връзка с развитието на града, Ваня Григорова направи уговорката, че вече съществуват разработени планове градът да расте на север, но по-важният въпрос е общината да не позволи градоустройствения хаос, който се случва в южните квартали.

„Столична община трябва да се опита първо да гарантира социалната инфраструктура там, накъдето ще се развива градът – улици и градски транспорт, детски градини, училища и културни институции, здравни заведения – всичко онова, което е нужно на гражданите, за да живеят добре. И едва тогава да се дават разрешения за строеж. Това е нормалният начин за развитие на един град“, категоричен е левият кандидат за кмет на София.

И като пример за обратното Ваня Григорова даде ж.к. „Манастирски ливади“, квартал без детски градини и без каквато и да е планирана социална инфраструктура, където има улици, през които

почти не може да се мине. „И отсега нататък каквото и да се опиташ да направиш, вече е трудно и почти невъзможно“, подчерта тя.

„От една страна, в последните десетилетия Софийска община разпродава всичко, което може да разпродаде, още от времето на Софийски. От друга, варварската реституция не позволи градът да бъде планиран адекватно и доведе до проблемите ни днес. И това, което в момента остава на Столична община, е да намери около 1,5 млрд. лв., за да отчужди земите, които е ключово важно да са публична собственост“, обясни Григорова.

Тя изрази виждането си, че за да се случи това и да има синхрон в планирането на града, са необходими и редица законови промени, за да може най-малката единица, на която да се прави подробен устройствен план (ПУП), да е квартал, а не един самостоятелен имот.

По темата със сметопочистването Ваня Григорова предупреди за сериозен предстоящ проблем, свързан с такса смет, по който все още не се предприемат действия за смекчаването на този предстоящ удар за домакинствата. Тя припомни, че през 2018 г. с промяна в закона бе прехвърлена тежестта от

фирмите към домакинствата.

„Вече 5 години всички общини в България отлагат преизчисляването по този начин на такса смет. Това ще доведе до много сериозно недоволство сред гражданите“, предупреди Ваня Григорова и предложи решение. Ако има ефективно разделение на отпадъците, то домакинството трябва да плаща само за това, което не може да се обработва и не представлява ресурс. Само чрез разделно сметосъбиране тази тежест за домакинствата може да се намали, поясни тя: „По този начин може да се предотврати сериозният удар, който иначе ще понесат домакинските бюджети от промяната на начина на изчисление на такса смет“.

В отговор на въпрос Ваня Григорова каза, че столицата не страда от липса на работни места, въпросът е в качеството им. Тя е убедена, че Столична община трябва да е работодател – еталон за останалите.

По горещия за жителите на София проблем, свързан с трафика, тя подчерта, че според нея в градския транспорт е необходимо синхронизиране на линиите, за да са удобни за гражданите. Друг проблем е недостигът на кадри.

„Аз ще продължа да настоявам за подобряване на условията на труд там, тъй като средната възраст на шофьорите е над 50 години, има много пенсионери, които продължават да работят“, подчерта Ваня Григорова и разказа, че в градския транспорт се работи много над допустимата граница часове, при тежки температурни условия – 40-50 градуса в кабинката на шофьора през лятото и минусови температури през зимата в депата.

„Ако това не се промени, скоро недостигът на кадри ще достигне 20% и няма да има шофьори за редовните дневни линии“, предупреди Ваня Григорова. Тя подчерта, че освен да се търсят ефективни решения, е необходимо да се проявява и социална чувствителност при справянето с различни проблеми.

На срещата бяха споделени топли думи за доброто сътрудничество на Ваня Григорова с организацията през годините в битието ѝ на синдикалист. От Съюза на тракийските дружества в България изрази готовност и за бъдещи разговори по градските теми, пожелаха ѝ успех на изборите и все така да е в режим на отворен диалог с обществеността.

СРЕЩА НА ТРАКИЙЦИ С КАНДИДАТА ЗА КМЕТ НА СОФИЯ ПРОФ. ВИЛИ ЛИЛКОВ

Продължение от 7-а стр.

Последният лъч ще даде възможност за много по-лесен достъп до Витоша. В бъдещите планове на екипа на Вили Лилков е залегнал и мащабен проект за създаването на Софийска градска железница, която да свързва столицата с близките околни градове и населени места: Перник, Елин Пелин, Казичене, откъдето ежедневно към София се отправят стотици работещи. По този начин значително ще бъде намален потокът от автомобили към града.

Екипът на проф. Лилков е решен да се пребори и с шума в столицата и то най-вече с т.н. импулсен шум от преминаващи гърмящи мотори, музика от заведения, автомобили.

Инициативата за зелена София е сред приоритетите на кандидата за кмет. Част от реализацията на тази програма обхваща разширяване на парковите пространства и залесяването на нови горски площи, особено в т.н северен зелен пояс.

Витоша – короната на нашия град, трябва да стане достъпна за всеки гражданин и гост, тя трябва да стане част от нашето ежедневие, изтъкна проф. Лилков. Това обаче е свързано с решаването на много проблеми, защото управлението на Природен парк „Витоша“ се осъществява от 9 институции. Според сега действащия устройствен план на Витоша не могат да бъдат изградени нови писти, нови лифтове, не е възможна подмяната на старите стълбове на съществуващите лифтове. А някои от тях не могат да бъдат пуснати в експлоатация, без да бъдат модернизирани. Всичко това би било възможно чрез приемане на нов план за ПП „Витоша“. Не бива да забравяме един любопитен факт – България е първата страна на Балканския полуостров, която изгражда лифтови съоръжения. И трябва да се грижим за тяхното съхраняване и да направим всичко възможно да удължим експлоатацията им.

Проф. Лилков отговори на много въпроси, свързани с подобряване външния вид на сградите, чистотата по улиците, сигурността на гражданите.

Присъстващите му пожелаха успех в кметската надпревара. Той получи специален подарък от председателя на СТДБ Красимир Премянов – емблематичният за Съюза и ТНИ научен труд Енциклопедия „Тракия“.